

Г. Рудик, канд. биол. наук, ст. научн. сотр., В. Березкина, канд. биол. наук, ст. научн. сотр.
 В. Меньшова канд. биол. наук, ст. научн. сотр.
 Ботанический сад им. акад. А.В. Фомина, ННЦ "Институт биологии"
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

МАКРОМОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ПОДСЕМЕЙСТВА *LAMIOIDEAE* HARLEY (СЕМЕЙСТВО *LAMIACEAE* LINDL.) *EX SITU*

Представлены результаты исследований макроморфологических особенностей вегетативных и генеративных органов 9 видов подсемейства Lamioideae Harley, интродуцированных в Ботаническом саду им. акад. А.В. Фомина. Исследованные виды имеют разные таксономические ранги и разные типы биоморф. Полученные данные можно использовать в таксономии, идентификации видов и определении адаптационных возможностей растений ex situ.

Ключевые слова: Lamioideae, макроморфологические особенности, биоморфы.

G. Rudik, PhD, senior staff scientist, V. Berezkina, PhD, senior staff scientist
 V. Menshova, PhD, senior staff scientist
 O.V.Fomin Botanical Garden, Educational and Scientific Centre "Institute of Biology"
 National Taras Shevchenko University of Kiev

MACROMORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE REPRESENTATIVES OF THE SUBFAMILY *LAMIOIDEAE* HARLEY (FAMILY *LAMIACEAE* LINDL.) *EX SITU*

The results of studies of macromorphological features of vegetative and generative organs of nine species of the subfamily Lamioideae Harley, introduced into the O.V. Fomin Botanical Garden, are presented. The studied species have different taxonomic ranks and different types of life-forms. The obtained data can be used in taxonomy, species identification and definition of adaptive capacity of plants ex situ.

Key words: Lamioideae, macromorphological features, life-forms.

УДК 582.711.712:635.925

О. Ткачук, канд. биол. наук, ст. науч. співроб.
 Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна, ННЦ "Інститут біології"
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ТРОЯНД ДЛЯ КВІТКОВО-ДЕКОРАТИВНОГО ОЗЕЛЕНЕННЯ

*У статті розглянуто результати багаторічних досліджень еколого-біологічних особливостей і декоративних якостей нових сортів-інтродуцентів роду *Rosa* L. колекції Ботанічного саду ім. акад. О. В. Фоміна. Відібрано асортимент перспективних сортів троянд для квітково-декоративного озеленення. Подано комплексну характеристику і визначено місце раціонального використання кожного з рекомендованих сортів.*

Ключові слова: троянда, сорт, квітково-декоративне озеленення.

Важливим завданням дендрології в Україні поряд із збереженням різноманіття місцевої флори є поповнення її новими декоративними представниками з інших регіонів світу. Тому, з метою збагачення рослинних ресурсів і їх раціонального використання, науковцями Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна приділяється значна увага роботі з інтродукції, випробування нових для регіону рослин і поширення найбільш перспективних з них в озелененні.

Особливе місце у сучасному садово-парковому озелененні належить трояндам. Незважаючи на багатівкову культуру, вони були і залишаються незамінним багаторічним красиво квітучим об'єктом декоративного садівництва як у монокультурі, так і у поєднанні з іншими рослинами. Завдяки біологічним особливостям і декоративним якостям троянди здатні задовольнити сучасні вимоги квітково-декоративного дизайну. Інтенсивно розвиваючись, світова квіткова індустрія щорічно постачає в Україну значну кількість нових сортів троянд. Але, як свідчить досвід, не всі вони здатні добре рости і розвиватися в нових ґрунтово-кліматичних умовах. Тому, задля раціонального використання насаджень троянд будь-який з сортів-інтродуцентів має пройти інтродукційне випробування в нових умовах культивування. Таким чином, актуальною була й залишається проблема збагачення асортименту перспективних сортів, стійких в сучасних умовах зростаючого техногенного навантаження і несприятливих погодно-кліматичних змін, шляхом сортовипробування інтродукованих троянд у кожному конкретному регіоні.

З огляду на зазначене вище, дана робота присвячена дослідженню еколого-біологічних особливостей і

декоративних якостей троянд колекції Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна в умовах інтродукції з метою добору з-поміж них найбільш перспективних для квітково-декоративного озеленення в умовах Правобережного Лісостепу України.

Матеріали та методи. Об'єктами наших досліджень були представники садових троянд, інтродуковані до Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна упродовж 2000–2009 рр. У процесі вивчення еколого-біологічних особливостей троянд зимостійкість визначали за п'ятибальною шкалою Л.П. Лемпіцького [6]. Ріст і розвиток інтродуцентів вивчали за методиками П.І. Лапіна [7] і П.Б. Раскатова [8]. Декоративність сортів і стійкість їх до збудників грибних хвороб визначали візуально під час фенологічних спостережень за методикою В.М. Клименко і З.К. Клименко [3]. Посухостійкість визначали за методикою М.А. Кохна і О.М. Курдюка [5]. Опис сортів подано на підставі власних досліджень за схемою і класифікацією, які застосовуються у Західній Європі [10], з використанням літературних джерел [1, 4].

Результати та їх обговорення. Сучасний колекційний фонд культурних троянд Ботанічного саду ім. акад. О. В. Фоміна об'єднує 122 сорти 11 садових груп троянд [2], переважно західноєвропейської селекції, і слугує об'єктом науково-дослідної, навчальної та освітньо-виховної роботи. Переважну більшість сортів сучасної колекції троянд інтродуковано до Саду, починаючи з 80-х рр. ХХ ст. Сортовий склад колекції, створеної методом родових комплексів [9], щорічно поповнюється інтродуцентами різного географічного походження, з подальшим випробуванням у конкретних еколого-кліматичних умовах, добором найбільш перспек-

тивних з них і визначенням місця раціонального використання кожного перевіреного таксону. За результатами аналізу успішності їх адаптації до нових умов зростання, а також перспективності за декоративними якостями, менш цінні нами вибраковуються, а найкращі залишаються у колекції і рекомендуються для широкого використання в Україні. Загалом в умовах Ботанічного саду перевірено понад 320 сортів. Серед троянд, що зростають у теперішній час на колекційно-експозиційних ділянках, найбільш чисельно представлені чайно-гібридна група (64 сорти), флорибунда (20 с.) і витка (19 с.) [2]. За останнє десятиліття інтродукційне випробування в умовах Ботанічного саду пройшли 35 нових сортів. Це чайно-гібридні сорти (HT) *Rosa* 'Black Magic', *R.* 'Burgund-81', *R.* 'Gold Sphinx', *R.* 'Hokuspokus', *R.* 'Holstainporle', *R.* 'Lady X', *R.* 'Merlin', *R.* 'Milva', *R.* 'Nicol', *R.* 'Opium', *R.* 'Pavarotti', *R.* 'Ravel', *R.* 'Sphinx', *R.* 'Vendela', *R.* 'Virginia'; виткі великоквіткові (LCI) – *R.* 'Dortmund', *R.* 'Flammentanz', *R.* 'Gloria Dei', *R.* 'Guinee', *R.* 'Iceberg', *R.* 'Lichtkönigin Lucia', *R.* 'Rondo', *R.* 'Westerland'; мініатюрні (Min) – *R.* 'Mandarin', *R.* 'Rouletii', *R.* 'Stars 'n Stripes'; ґрунтопокривні (Bod) – *R.* 'Alba Meidiland', *R.* 'The Fairy', *R.* 'The Red Fairy'; поліантові (Pol) – *R.* 'Little White Pet', *R.* 'Orange Triumph'; флорибунда (FI) – *R.* 'Fresia', *R.* 'Tear drop'; напіввиткі (S) – *R.* 'Graham Thomas'; виткі (R) – *R.* 'Red Dorothy Perkins'.

За результатами вивчення зимостійкості, росту і розвитку, посухостійкості, стійкості проти збудників грибних хвороб, а також декоративних властивостей 35 сортів-інтродуцентів нами відібрано 15 найбільш стійких і декоративних в умовах сучасного міста. Нижче представляємо відібрані сорти троянд, які рекомендуємо як перспективні для квітково-декоративного озеленення в умовах Правобережного Лісостепу України.

R. 'Alba Meidiland' Bod (селекціонер Meiland, рік виведення сорту 1987). Бутони округлі. Квітки сніжно-білі, дрібні (до 3 см у діаметрі), повні (до 30 пелюсток), стійкі (не вигоряють на сонці й не псуються у дощову погоду), ледь пахучі, зібрані у великі суцвіття до 50 штук на міцних квітконосах. Листочки дрібні, зелені, шкірясті. Кущі сильнорослі, з дугоподібними пагонами до 200 см завдовжки.

У Ботанічному саду культивується з 2008 року. В умовах Києва квітує дуже рясно, від червня до настання передзимових заморозків, майже безперервно. Сорт зимостійкий (V балів), кореневласна культура практично не потребує зимового укриття. Не пошкоджується грибними хворобами (I бал). Добре витримує посушливі періоди (V балів). Рекомендуємо для оформлення схилів, для невеликих групових насаджень або солітерів на газоні, а також для штамбової культури. Крім того, сорт можна використовувати і для вертикального озеленення на опорі. Як один з найбільш стійких і рясноквітучих сортів рекомендуємо для озеленення території відпочинку в умовах сучасного міста.

R. 'Black Magic' HT (Tantau, 1995). Бутони келихоподібні з ледь втяжим центром, майже чорного кольору, розкриваються повільно. Квітки темно-червоні з чорно-оксамитовим відтінком, чашоподібні, великі (до 10 см у діам.), повні (до 30 пел.), стійкі, по одній на міцних, високих квітконосах. Листочки великі, темно-зелені, шкірясті, блискучі. Молоді пагони з темно-червоним відтінком. Кущі 100–120 см заввишки, прямі, компактні, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2001 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до пізньої осені. Зрізані квітки зберігаються у воді більш, ніж 15 днів. Сорт зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Досить добре

витримує посушливі періоди (IV). Рекомендуємо для створення групових насаджень і зрізу квіток.

R. 'Burgund-81' HT (Kordes, 1981). Бутони видовжено-загострені, темно-червоні, розкриваються повільно. Квітки темно-червоні, оксамитові, великі (до 12 см у діам.), повні (30–35 пел.), пахучі, по 1–3 штуки на міцному квітконосі. Листочки великі, темно-зелені, шкірясті. Молоді пагони з темно-червоним відтінком. Кущі 100–120 см заввишки, прямі, компактні, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2005 року. В умовах Києва квітує досить рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до пізньої осені. Зрізані квітки зберігаються у воді до 14 днів. Сорт зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Рекомендуємо для створення групових насаджень і зрізу квіток.

R. 'Dortmund' LCI (Kordes, 1955). Бутони видовжено-загострені, малиново-червоні. Квітки малиново-червоні з білою серединкою, великі (до 8 см у діам.), мають 7–9 пелюсток, ледь пахучі, стійкі, зібрані у суцвіття до 25 штук на міцних квітконосах. Листочки великі, зелені, матові. Кущі сильнорослі, з міцними дугоподібними пагонами 150–200 см завдовжки.

У Ботанічному саду культивується з 2002 року. В умовах Києва квітує дуже рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до пізньої осені. Сорт дуже зимостійкий (V), кореневласна культура практично не потребує зимового укриття. Не пошкоджується грибними хворобами (I). Добре витримує посушливі періоди (V). Рекомендуємо для вертикального озеленення, невеликих групових насаджень або у вигляді солітерів на газоні. Сорт не потребує вертикальної опори. Як один з найбільш стійких і рясноквітучих сортів рекомендуємо для озеленення території відпочинку в умовах сучасного міста.

R. 'Flammentanz' LCI (Kordes, 1955). Бутони загострені, червоні. Квітки яскраво-червоні, великі (до 8,0 см у діам.), повні (до 35 пел.), ледь пахучі, стійкі, зібрані у суцвіття до 15 штук на міцних квітконосах. Листочки великі, темно-зелені, шкірясті. Кущі сильнорослі, з міцними пагонами до 300–350 см завдовжки.

У Ботанічному саду культивується з 2004 року. В умовах Києва перше цвітіння рясне і тривале (до 35 днів), друге – значно слабше. Сорт дуже зимостійкий (V), кореневласна культура практично не потребує зимового укриття. Не пошкоджується грибними хворобами (I). Добре витримує посушливі періоди (V). Рекомендуємо для вертикального озеленення, невеликих групових насаджень або у вигляді солітерів на газоні, а також для штамбової культури. За умов відповідного формування сорт можна використовувати без вертикальної опори. Як один з найбільш стійких і рясноквітучих сортів рекомендуємо для озеленення території відпочинку в умовах сучасного міста.

R. 'Graham Thomas' S (Austin, 1983). Бутони округлі, перикові. Квітки насичено-жовті, з часом світлішають, чашоподібні, великі (до 10 см у діам.), повні (до 35 пел.), пахучі, відцвітають дуже повільно, зібрані у суцвіття по 2–9 штук на високих квітконосах. Листочки великі, зелені, глянцеві. Кущі 120–150 см заввишки, прямі, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2008 року. В умовах Києва квітує дуже рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, з червня до пізньої осені, з короткочасними перервами. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Рекомендуємо для невеликих групових насаджень або у вигляді солітерів на газоні.

R. 'Holstainporle' HT (Kordes, 1987). Бутони видовжено-загострені, жовтогарячі. Квітки золотаво-жовтогарячі, келихоподібні, великі (до 10 см у діам.), повні (до 27 пел.), ледь пахучі, стійкі, по одній на міцному квітконосі. Листочки великі, темно-зелені, шкірясті, блискучі. Кущі до 100 см заввишки, прямі, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2005 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, з червня до пізньої осені. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Рекомендуємо для групових насаджень і зрізу квіток.

R. 'Iceberg' LCI (брунькова мутація від *R. 'Iceberg' FI* (Kordes, 1968)). Бутони видовжено-загострені, білі. Квітки сніжно-білі, великі (до 8 см у діам.), повні (до 30 пел.), ледь пахучі, стійкі, зібрані у суцвіття по 3–8 штук на міцних квітконосах. Листочки середні, світло-зелені, блискучі. Кущі сильнорослі, з міцними дугоподібними пагонами до 300 см заввишки.

У Ботанічному саду культивується з 2003 року. В умовах Києва квітує дуже рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, починаючи з червня до настання передзимових заморозків. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Не пошкоджується грибними хворобами (I). Добре витримує посушливі періоди (V). Рекомендуємо для вертикального озеленення та у вигляді солітерів на газоні. За умов відповідного формування сорт можна використовувати і без вертикальної опори.

R. 'Lichtkönigin Lucia' LCI (Kordes, 1966). Бутони видовжено-загострені, жовті. Квітки лимонно-жовті, великі (8–9 см у діам.), повні (до 30 пел.), ледь пахучі, стійкі, зібрані у суцвіття по 3–9 штук на міцних квітконосах. Листочки середні, темно-зелені, шкірясті. Кущі сильнорослі, з міцними дугоподібними пагонами до 250 см заввишки.

У Ботанічному саду культивується з 2006 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, починаючи з червня до пізньої осені. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Добре витримує посушливі періоди (V). Рекомендуємо для вертикального озеленення та у вигляді солітерів на газоні. За умов відповідного формування сорт можна використовувати і без вертикальної опори.

R. 'Little White Pet' Pol (Henderson, 1879). Бутони яйцеподібні, білі. Квітки білі чашоподібні, маленькі (до 4 см у діаметрі), повні (до 35 пелюсток), ледь пахучі, стійкі, зібрані у великі суцвіття до 25 штук і більше на міцних квітконосах. Листочки дрібні, зелені, шкірясті, глянцеві. Кущі 50–60 см заввишки, прямі, компактні, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2008 року. В умовах Києва квітує дуже рясно і практично безперервно, з початку червня до пізньої осені. Необхідно зазначити, що в умовах напівзатінку рясність і тривалість цвітіння значно зменшується. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Добре витримує посушливі періоди (V). Рекомендуємо як кімнатну та балконну рослину, а також для оформлення бордюрів і для штамбової культури.

R. 'Mandarin' Min (Kordes, 1987). Бутони яйцеподібні, жовті, на верхівці червонуваті. Квітки жовтогарячі з жовтою серединкою, з часом стають лососево-рожевими, а серединки світлішають майже до білого, дуже довго не втрачають пелюсток, розеткоподібні, маленькі (до 4 см у діам.), повні (до 35 пел.), по 1–3 штуки на міцному, коротенькому квітконосі. Листочки дрібні, темно-зелені, шкірясті, блискучі. Кущі низенькі (до 25 см заввишки), прямі, компактні, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2006 року. В умовах Києва квітує рясно і практично безперервно, з початку червня до пізньої осені. Необхідно зазначити, що в умовах напівзатінку рясність і тривалість цвітіння значно зменшується. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Практично не пошкоджується грибними хворобами (II). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Рекомендуємо як кімнатну та балконну рослину, а також для оформлення бордюрів і для штамбової культури.

R. 'Ravel' HT (Ruiter, 1994). Бутони келихоподібні, рожеві, розкриваються дуже повільно. Квітки насичено-рожеві, келихоподібні з високим центром, великі (до 12 см у діам.), повні (25–30 пел.), ледь пахучі, стійкі, частіше поодинокі, рідше зібрані у невеликі суцвіття по 2–3 штуки на міцному, довгому квітконосі. Листочки великі, темно-зелені, шкірясті, блискучі. Кущі до 120 см заввишки, прямі, компактні, густі.

У Ботанічному саду культивується з 2000 року. В умовах Києва квітує досить рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до пізньої осені. Зрізані квітки зберігаються у воді до 20 днів. Сорт зимостійкий (V), хоча і потребує зимового укриття. Майже не пошкоджується грибними хворобами (II). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Рекомендуємо для створення групових насаджень і зрізу квіток.

R. 'Tear drop' FI (Dickson, 1989). Бутони округлі, білі. Квітки молочно-білі, дрібні (до 3 см у діам.), напівповні (до 15 пел.), стійкі, зібрані у суцвіття по 5–15 штук на міцних квітконосах. Листочки дрібні, зелені, матові. Кущі заввишки 20–35 см, гіллясті, з розлогими пагонами, які практично вкривають землю.

У Ботанічному саду культивується з 2008 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до настання передзимових заморозків. Сорт досить зимостійкий (V), коренева культура практично не потребує зимового укриття. Не пошкоджується грибними хворобами (I). Добре витримує посушливі періоди (V). Рекомендуємо для оформлення гірок, схилів і бордюрів. Як один з найбільш стійких і рясноквітучих сортів рекомендуємо для озеленення територій відпочинку в умовах сучасного міста.

R. 'The Fairy' Bod (Bertall, 1932). Бутони округлі, біло-рожеві. Квітки розеткоподібні, біло-рожеві, дрібні (до 4 см у діам.), повні (до 30 пел.), ледь пахучі, стійкі, зібрані у великі, щільні суцвіття до 40 штук на міцних, коротких квітконіжках. Листочки дрібні, темно-зелені, блискучі, шкірясті. Кущі заввишки до 50 см, гіллясті, з розлогими пагонами, які практично вкривають землю.

У Ботанічному саду культивується з 2001 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до пізньої осені. Сорт зимостійкий (IV). Не пошкоджується грибними хворобами (I). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Може зростати у напівтіні. Рекомендуємо для оформлення гірок, бордюрів, невеликих групових насаджень або у вигляді солітерів на газоні, для контейнерної, а також штамбової культури.

R. 'The Red Fairy' Bod (Moore, 1995). Бутони округлі, темно-рожеві. Квітки розеткоподібні, темно-рожеві, дрібні (до 4 см у діам.), повні (до 30 пел.), ледь пахучі, стійкі, зібрані у великі, щільні суцвіття до 40 штук на міцних, коротких квітконіжках. Листочки дрібні, темно-зелені, блискучі, шкірясті. Кущі заввишки до 60 см, гіллясті, з розлогими пагонами, які практично вкривають землю.

У Ботанічному саду культивується з 2003 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, від червня до пізньої осені. Сорт зимостійкий (IV). Не пошкоджується грибними хворобами (I). Досить добре витримує посушливі періоди (IV). Може

зростати у напівтіні. Рекомендуємо для оформлення гірок, бордюрів, невеликих групових насаджень або у вигляді солітерів на газоні, для контейнерної, а також штамбової культури.

R. 'Westerland' LCI (Kordes, 1969). Бутони загострені, жовтогарячі. Квітки мідно-жовті, великі (до 10 см у діам.), повні (до 25 пел.), стійкі, зібрані у суцвіття по 3–11 штук на міцних квітконосах. Листочки великі, темно-зелені, шкірясті, блискучі. Куці сильнорослі, з міцними дугоподібними пагонами до 200–250 см завдовжки.

У Ботанічному саду культивується з 2000 року. В умовах Києва квітує рясно 2–3 рази упродовж вегетаційного сезону, починаючи з червня і до настання передзимових заморозків. Сорт досить зимостійкий (IV), хоча і потребує зимового укриття. Не пошкоджується грибними хворобами (I). Добре витримує посушливі періоди (V). Може зростати у напівтіні. Цей напіввіткий сорт рекомендуємо для вертикального озеленення, невеликих групових насаджень або у вигляді солітерів на газоні. Сорт можна використовувати без вертикальної опори.

Висновки. Отже, за результатами наших досліджень еколого-біологічних особливостей і декоративних якостей троянд в умовах інтродукції нами відібрано асортимент з 16 перспективних сортів, серед яких чайно-гібридні – *R. 'Black Magic'*, *R. 'Burgund-81'*, *R. 'Holstainporle'*, *R. 'Ravel'*; виткі великоквіткові – *R. 'Dortmund'*, *R. 'Flammentanz'*, *R. 'Iceberg'*, *R. 'Lichtkönigin Lucia'*, *R. 'Westerland'*; мініатюрні –

R. 'Mandarin'; ґрунтопокривні – *R. 'Alba Meidiland'*, *R. 'The Fairy'*, *R. 'The Red Fairy'*; поліантові – *R. 'Little White Pet'*; флорибунда – *R. 'Tear drop'*; напіввіткі – *R. 'Graham Thomas'*. Всі відібрані сорти успішно ростуть і розвиваються, повторно й рясно квітують, зберігаючи свою декоративність в умовах техногенного впливу сучасного міста і несприятливих погоднокліматичних змін. Вказані сорти ми рекомендуємо для широкого використання у квітково-декоративному озелененні в умовах Правобережного Лісостепу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Былов В.Н.* Розы / В.Н. Былов, Н.Л. Михайлов, Е.И. Сурина – М. : Наука, 1988. – 432 с.
2. *Інтродукція* деревних рослин Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фомина (1839–2009) / О.М. Колісниченко [та ін.] ; за ред. Г.Т. Гревцової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2011. – 190 с.
3. *Клименко В.Н.* Методика первичного сортоизучения садовых роз / В.Н. Клименко, З.К. Клименко – Ялта, 1971. – 22 с.
4. *Клименко З.К.* Розы (интродуцированные и культивируемые на Украине). Каталог-справочник / З.К. Клименко, Е.Л. Рубцова – К. : Наукова думка, 1986. – 213 с.
5. *Кохно Н.А.* Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине / Н.А. Кохно, А.М. Курдюк – К. : Наукова думка, 1994. – 186 с.
6. *Лемпицкий Л.П.* Опыт интродукции и акклиматизации роз в Киеве / Л.П. Лемпицкий // *Інтродукція та акліматизація рослин на Україні.* – 1964. – С. 21–24.
7. *Методика* фенологических наблюдений в ботанических садах СССР / П.И. Лапин [и др.]. – М., 1975. – 27 с.
8. *Раскатов П.Б.* Методы учета роста растений / П.Б. Раскатов // *Физиология растений с основами микробиологии.* – 1958. – С. 230–233.
9. *Русанов Ф.Н.* Метод родовых комплексов в интродукции растений и его дальнейшее развитие / Ф.Н. Русанов // *Бюл. ГБС АН СССР.* – 1971. – Вып. 81. – С. 15–20.
10. *Jäger A.* Rosenlexicon / A. Jäger – Leipzig : Zentrallitq. DDR, 1983. – 768 S.

Надійшла до редколегії 18.10.13

О. Ткачук, канд. биол. наук, ст. научн. сотр.
Ботанический сад им. акад. А.В. Фомина, ННЦ "Институт биологии"
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ СОРТА РОЗ ДЛЯ ЦВЕТОЧНО-ДЕКОРАТИВНОГО ОЗЕЛЕНЕНИЯ

В статье рассмотрены результаты многолетних исследований эколого-биологических особенностей и декоративных качеств новых сортов-интродуцентов рода Rosa L. коллекции Ботанического сада им. акад. А.В. Фомина. Отобран ассортимент перспективных сортов роз для цветочно-декоративного озеленения. Представлена комплексная характеристика и определено место рационального использования каждого из рекомендованных сортов.

Ключевые слова: роза, сорт, цветочно декоративное озеленение.

O. Tkachuk, PhD, senior staff scientist
O.V.Fomin Botanical Garden, Educational and Scientific Centre "Institute of Biology"
National Taras Shevchenko University of Kiev

PERSPECTIVE ROSA L. VARIETIES FOR ORNAMENTAL GARDENING

The article is focused on the results of long-term research concerning ecological and biological as well as decorative features of Rosa L. varieties newly introduced into the O.V. Fomin Botanical Garden. An assortment of perspective Rosa L. varieties has been selected for ornamental gardening purposes. A complex characteristics and recommendations on the rational planting area of every variety in question has been given.

Key words: rosa, variety, ornamental gardening.